

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV
A288 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.
ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025
ISBN 978—966—419—456—0

го та публічного права : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 95-річчю від дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О. І., присвячено до 220-ї річниці з дня заснування університету (Ломжа — Харків, 29 березня 2024 року). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2024. С. 403—405.

Науковий керівник: доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» *Свида Олексій Георгійович*

Яремійчук М. Я.

студентка 3-го курсу Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Адвокатура є невід’ємним елементом механізму захисту прав і свобод людини, що забезпечує реалізацію конституційного принципу верховенства права. Ефективність виконання адвокатом своїх професійних обов’язків безпосередньо залежить від рівня гарантій його незалежності та недоторканності, зокрема під час здійснення процесуальних дій, пов’язаних із втручанням у його професійну діяльність.

Одним із найважливіших аспектів у цьому контексті є проведення обшуку в адвоката або у приміщенні, де він здійснює адвокатську діяльність. Гарантії адвокатської діяльності в нас закріплені в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме частина 2 статті 23 визначає: «У разі проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката слідчий суддя, суд у своєму рішенні в обов’язковому порядку зазначає перелік речей, документів, що плануються відшукати, виявити чи вилучити під час проведення слідчої дії чи застосування заходу забезпечення кримінального провадження, а також враховує вимоги пунктів 2—4 частини першої цієї статті. Під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката має бути присутній представник ради адвокатів регіону, крім випадків, передбачених абзацом четвертим цієї частини. Для забезпечення

його участі службова особа, яка буде проводити відповідну слідчу дію чи застосовувати захід забезпечення кримінального провадження, завчасно повідомляє про це раду адвокатів регіону за місцем проведення такої процесуальної дії. З метою забезпечення дотримання вимог цього Закону щодо адвокатської таємниці під час проведення зазначених процесуальних дій представнику ради адвокатів регіону надається право ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення процесуальних дій, що зазначаються у протоколі. Неявка представника ради адвокатів регіону за умови завчасного повідомлення ради адвокатів регіону не перешкоджає проведенню відповідної процесуальної дії» [1].

Правники неодноразово наголошували на важливості безумовного дотримання гарантій професійної діяльності адвоката, зокрема під час проведення слідчих (розшукових) дій. Однією з ключових умов є обов'язкова присутність представників органів адвокатського самоврядування під час проведення обшуку чи огляду приміщень адвоката. Такі представники виконують важливу функцію — розмежування документів, що становлять адвокатську таємницю, від тих, які можуть бути законно вилучені у межах кримінального провадження. Крім того, в юридичній спільноті акцентується на необхідності чіткого формулювання у судовій ухвалі або ордері на обшук переліку матеріалів, які підлягають вилученню, а також належного обґрунтування причин, з яких місцем їх можливого зберігання вважається саме офіс адвоката. Судова практика звертає увагу й на те, що під час звернення до суду із клопотанням про надання дозволу на обшук правоохоронні органи мають ураховувати потенційні негативні наслідки для професійної репутації адвоката (пп. 62–63 Рішення «Головань проти України» ЄСПЛ) [2].

У контексті практики Європейського суду з прав людини показовим є також Рішення у справі «Німітц проти Німеччини», у якому Суд наголосив, що професійна діяльність адвоката тісно пов'язана з його приватним життям у розумінні статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. У пункті 37 цього Рішення Суд встановив, що під час обшуку офісу адвоката мало місце посягання на професійну таємницю в обсязі, який не відповідав обставинам справи. ЄСПЛ підкреслив, що таке втручання може негативно вплинути на здійснення правосуддя, а отже — порушувати гарантії, передбачені статтею 6 Конвенції. Крім того, Суд зазначив, що розголос факту проведення обшуку адвокатського офісу здатен завдати шкоди професійній репутації адвоката як в очах його клієнтів, так і в суспільстві загалом. Отже, проведення обшуку в приміщенні адвоката без належного дотримання гарантій становить порушення статті 8 Конвенції [3].

Як уже зазначалося, в Законі є така норма, що під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката або приміщення, де він здійснює адвокатську діяльність, обов'язковою є присутність представника органу адвокатського самоврядування. Проте на практиці нерідко трапляються випадки, коли ця вимога ігнорується: службові особи, що проводять відповідні слідчі (розшукові) дії, завчасно не повідомляють раду адвокатів, чим порушують гарантії, встановлені законом. Іноді такі дії необґрунтовано визнаються невідкладними, що дає можливість обшуку без ухвали суду. Фахівці у сфері адвокатури також звертають увагу на випадки втручання в адвокатську таємницю, коли правоохоронці під час обшуків вилучають адвокатські дос'є, електронні носії інформації, комп'ютерну техніку та мобільні телефони адвокатів [4]. Це суперечить положенням Кримінального процесуального кодексу України, який прямо забороняє доступ до листування або інших форм обміну інформацією між захисником і клієнтом, а також огляд, розголошення, вилучення чи вилучення документів, пов'язаних зі здійсненням адвокатської діяльності [5].

Як зазначають А. В. Бабенко та І. М. Федорончук, некомпетентність або необізнаність службових осіб, уповноважених на внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), часто призводить до невнесення інформації про порушення прав адвокатів, що змушує заявників звертатися до слідчих суддів для забезпечення виконання вимог статті 214 КПК України [4].

Статистичні дані підтверджують наявність системних проблем у забезпеченні гарантій адвокатської діяльності. Так, за останні роки до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено понад дві сотні повідомлень про порушення права на захист і понад три сотні — про втручання у діяльність адвокатів, однак повідомлення про підозру здійснено лише у поодиноких випадках, а жодного обвинувального акта не скеровано до суду. Значна частина проваджень (130 та 248 відповідно) була закрыта, що свідчить про неефективність реагування держави на такі правопорушення [6].

Подібні тенденції демонструють не лише погіршення стану гарантій незалежності адвокатури, а й зневіру правничої спільноти у можливість досягнення справедливості правовим шляхом. Навіть попри вдосконалення законодавчої бази та посилення відповідальності, проблема залишатиметься невирішеною без реальної політичної волі забезпечити невідворотність покарання для порушників прав адвокатів. У цих умовах судові та правоохоронні органи, а також інституції системи безоплатної правової допомоги мають неухильно дотримуватися положень Конституції України, гарантувати незалежність адвокатури, не допускати втручання у професійну діяльність адвокатів і забезпечувати об'єктивне розслідування кожного випадку порушен-

ня професійних прав. Лише невідворотне притягнення винних осіб до відповідальності здатне забезпечити реальну дію законодавчих гарантій і відновити довіру суспільства до правової системи держави.

На мою думку, ситуація із забезпеченням гарантій адвокатської діяльності під час проведення обшуку свідчить про глибоку кризу у практичному застосуванні законодавства. Формально держава створила необхідні правові механізми захисту, однак їхня дія залишається здебільшого декларативною. Коли сотні фактів порушення прав адвокатів закінчуються закриттям проваджень або бездіяльністю правоохоронних органів, це демонструє не лише недосконалість системи, а й відсутність належної політичної волі забезпечити реальну незалежність адвокатури. Я переконана, що без ефективного розслідування таких порушень і невідворотності відповідальності будь-які законодавчі гарантії залишатимуться лише на папері. Лише практичне утвердження принципу верховенства права та реальна повага до ролі адвоката як учасника правосуддя можуть стати запорукою справедливості й довіри до правової системи.

Отже, проблема забезпечення гарантій адвокатської діяльності під час проведення обшуку є однією з ключових у сфері дотримання принципів верховенства права та незалежності адвокатури. Незважаючи на наявність достатньої законодавчої бази, практика свідчить про системні порушення прав адвокатів і недотримання встановлених процедур. Статистичні дані підтверджують, що більшість кримінальних проваджень за фактами втручання у діяльність захисників не доходять до суду, що свідчить про фактичну безкарність порушників і зневіру адвокатської спільноти у можливість справедливого захисту своїх прав. Причини цього полягають не лише у формальному підході до розслідувань, але й у відсутності належної правової культури та розуміння ролі адвоката як невід'ємного елемента системи правосуддя. Обшук у адвоката — це не лише слідча дія, а потенційне втручання у реалізацію права людини на захист, тому кожен випадок таких дій повинен супроводжуватися особливою процесуальною обережністю та контролем. Для зміни ситуації необхідно забезпечити реальне дотримання положень Конституції України й законодавства про адвокатуру, посилити відповідальність посадових осіб за незаконне втручання в адвокатську діяльність, а також удосконалити механізми контролю за діями правоохоронців. Важливо також формувати нову правову культуру, засновану на повазі до професійної незалежності адвоката та його ролі у гарантуванні прав людини.

Таким чином, ефективний захист адвокатської діяльності під час проведення обшуків — це не лише питання професійних прав адвокатів, а й індикатор зрілості правової системи України, її спроможності забезпечити справедливість, довіру суспільства та реальне верховенство права.

Список використаної літератури

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
2. Островська М. Практика ЄСПЛ в контексті обшуків у адвокатів. *Юридичний вісник*. 2016. Вип. 33. URL : <https://unba.org.ua/publications/1730-praktika-espl-v-konteksti-obshukiv-u-advokativ.html>
3. Німітц проти Німеччини: Рішення ЄСПЛ. Українська правнича фундація. 1992. URL: <http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2> (дата звернення: 30.11.2023).
4. Бабенко А. В., Федорончук І. М. Втручання у діяльність захисника чи представника особи: кримінологічний і кримінально-процесуальний виміри. *Юридичний бюлетень*. 2020. № 15. С. 104–111.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Богатир В. Офіційно правоохоронці не порушують прав адвокатів. Чому так? *Юридична газета*. 2023. URL: <https://pravo.ua/ofitsiino-pravookhorontsi-ne-porushuiut-prav-advokativ-chomu-tak-bloh-volodymyra-bohatyria/>

Науковий керівник: доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук *Кухнюк Дмитро Володимирович*

Яцишена К. А.

студентка 2-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УКЛАДЕННЯ АДВОКАТОМ ДОГОВОРУ З КЛІЄНТОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року на всій території України Указом Президента № 64/2022 [1] було запроваджено воєнний стан, який залишається чинним і дотепер. Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що запроваджується на всій території держави або в окремих її регіонах у разі збройної агресії, загрози нападу чи небезпеки державній незалежності й територіальній цілісності України. Його метою є надання державним органам, військовому командуванню, військовим адміністраціям і органам місцевого самоврядування додаткових повноважень, необхідних для відсічі агресії, забезпечення національної безпеки та усунення загроз державній незалежності. Водночас запровадження воєнного стану може передбачати тимчасові обмежен-